

Chryścijanskaja DUMKA

BIELARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC

NAŠA 10-LEĆCIE (1928-1938).

6 studnia 1928 h. vyjšaŭ u šviet 1 № „Chryścijanskaj Dumki“. 10 hadoŭ—heta niamala času. Na što-ž my jaho abiarnuli i da čaho my imknulisia? U ustupnym № 1 „Chr. D.“ 1928 h. miž inšym my pisali:

...„Vydajučy našuju hazetu, my nia imkniomsia da stvareńnia novaj palityčnej partyi.

Nie! Nie dzialić, nie rujnavać, a zlučać i budavać jość našym imknieńniem. Pakidajučy na staranie toj, ci inšy palityčny kirunak, my budziem pašyrać i pahtyblać navuku Chrystusa, jak nieparušuju asnovu adradžeńnia i žyćcia narodaŭ, jak załoh praŭdzivaha postupu i kultury. Raskryć i choć u mieru sił našych zrabić zrazumielým i dastupnym sutnaść chryścijanskaha ideału dla našaha narodu, jaho praktyčnuju karyść hramadzkuju i kulturnuju, a tak-ža razjašnić i raźvieić cełuju ćmu biezpadstaŭnych i varožych prociŭ jaho zakidaŭ — jość metaj našaj.

A da hetaj raboty kliča nas naša sumleńnie, naša prakanańnie, istotnaja potreba na-

šaha bielaruskaha narodu. Kruhóm nas strašnaje spustašeńnie. Upadak relihii i maralnaści nastupaje na narod naš hroznaj, mahutnaj chvalaj. Adsutnaść jakichkolek stałych prakanańniaŭ, zanik relihijna-ha i maralnaha pačućcia i adkaznaści, chvoraje, hatovaje na ŭsio, samalubstva, niedarečnaje palitykanstva, hultajstva i nadužyvanie alkoholu — voś usio toje, što ŭ vialikaj miery siańnia aznačaje charakter bielaruskaha hramadzianstva“...

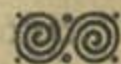
Hetkija my stavili sabie mety. Ci dapiali my ich? Całkom dapiać — nie, bo heta rabota celych pakaleńniaŭ, a častkova — dapiali. 10 hadoŭ stukacca da rozumu i serca Bielaruskaha Narodu, budziačy ŭ im žyćcio pavodle asnoŭ Evangelii — reč važnaja i biazsledna jana prajsci nie mahła. A kali idzieć ab dokazy vidavočnyja našaj pracy, dyk imi žjaŭlajucca niešta try dziesiatki vydanych nami knižak źmiestu chryścijanskaha i bielaruskaha.

Da taho, što my pastavili metaj 10 hadoŭ tamu, što

možam dadać siańnia? My ŭžo „dadali“: bolš hramadzka-narodnaha źmiestu. Sprava ŭ tym, što „Chr. D.“ da apošnich hadoŭ mieła źmiest pieravažna tolki konfesyjny, vyznaniovy. Praviedzienaja ankietahutarka z čytačami prakanała nas ab potrebie pašyreńnia charakteru źmiestu našaha časapisu ŭ kirunku hramadzkim. I my heta zrabili. Siańnia „Chr. D.“ jość bielaruskim chryścijanska-hramadz-kim časapisam.

Abnova była trafnaja i potrebnaja. Nastupiła vialikaje ażyŭleńnie ŭ adnosinach da nas masaŭ i papłyła padpiska i achviary, ab jakich nam i nia śniłasia. Dziakujučy hetamu, my voś vydajom naš časapis try razy ŭ miesiac. Dalej treba staracca, kab „Chr. D.“ vychodziła štotydnia, kali nia sioleta, to na druhi hod abaviazkava!

Dyk družna i achvotna supolnymi siłami da tvorčaj i achviarnaj pracy na našajrod-naj, bielaruskaj nivic!..

Літаснаўман
Бібліятэка
Літ. В. І. Зяблю

Kaścioł prociū usiakaha totalizmu

Totus — uvieś. Totalizm — taki palityčny režym, kali *ušiaho* haspadarom jość dziaŕžava. Ušiaho: i asabistaj voli, i dumki, i viery čalavieka. Hetak vuča i pastupaje kamunizm. Prykład SSSR. Hetak sama robić tak-ža i pahanski nacyjanalizm. Prykładam — miž inšym — hitlerouškaja Niamieččna. A kali spyniajecca žycio čalavieka, jak volnaj asoby, — spyniajecca žycio sapraūdy ludzkoje i chryścijanskaje.

Kaścioł hanić hetkujū palityku i jej spraciūlajecca. Inakš i być nia moža. Hetaha šmat majem dokazaū. Asabliva apošnim časam, kali i sam sv. Ajciec i mnohija biskupy zhanili jašče raz usiaki totalizm: nia tolki, kamunizm, ale i pahanski, ničym nie ahraničany, nacyjanalizm.

Dokazam hetaha jość: mova sv. Ajca 13 śniežnia minulaha hodu, z nahody naznačeńnia novych kardynałaū, i mova jaho na kućciu da kardynałaū, jakija składali jamu śviatočnyja pažadani. U vadnej i drugoj svajej movie sv. Ajciec hanić totalizm duža vyrazna i rezka.

Na Kalady arcyb. Paryža kardynał Verdier vydaū Pastyrski List. U im čytajem: „U kožnaj dziaŕžavie pieršaj padstavaj spraviadlivašci i svabody jość pradusim abarona dastojnašci čalavieka i sprava pastaūleńnia jaho na pier-

šym miescy. My dalokija ad tej dziaŕžavy, jakaja čalavieka całkom achoplivaje. Nia treba zabyvacca ab pravie čalavieka i hramadzianina. Nie zabyvajcie ab tym, što dziaŕžavy i ūstanovy majuć być sluhami svabody. Siańnia na miesca pašany čalavieka staviać bažkoū, katorym na achviaru składajuć svabodu“.

Padobna havaryū i druih francuski kardynał, biskup Lionu: Gerlier. Jon skazaū: „Isnuje propaść, jakoj zraūnić nia možna, miž dumkaj sv. Ajca i mataryjalistyčnej navukaj, jakaja imkniecca znišćyc dastojnašć ludzkoj adzinki, što jość padstavaj hramadzkej spraviadlivašci“.

A voś tak-ža śviatočny hołas polskaha kardynała Hlonda: „Ani na mataryjalistyčnych pustyniach ducha, ani na samavoli totalistyčnych dyktatur, što piarečać dastojnašci i sumleńniu čalavieka, nielha budavać tvorčaha hramadzkaaha žycia“.

U hetkim bolš-mienš duchu zredahavanyja i pastanovy Polska ha Plenarna ha Synodu, jaki adbyūsia ū minulym hodzie ū čenstachovie, a jakoha pastanovy Apostalskaja Stalica začvierdzila nia-daūna.

Voś hetkaja navuka Kaścioła ab usiakim totalizmie. Kab-ža da jaje dy ūsie kataliki stasavalisia!

B. C.

Bielaruskaja chronika.

„Narodnaj Krynicy“ vychodzić ūlady nie pazvolili. Pryčyny padany tyja-ž, što i ū prošlym hodzie, što ūžo niechta pieršy dumaje vydavać bielaruskuju hazyet pad hetkim nazovam. Ad hetaj zabarony padany rekurs u Vilenskaje Vajavodztva.

„Zlučeńnie“. Pad hetkim nazovam u Varšavie pačaū vychodzić bielaruski miesiačnik. Drukujecca jon łacinkaj. Praznačany da pašyreńnia siarod Bielarusau relihijnaj Unii. Vydajuć ajcy Jezuity.

Uznoū zaniamoh. Ks. J. Siemaškievič, bielaruski paet, jaki apošnim časam pracavaū na parafii, uznoū pavažna zaniamoh i vyjechaū ratavać zdarouje ū Zakananaje.

Nabaženstvy dla Bielarusau u kaśc. sv. Mikałaja ū Vilni pašla śviatočnaha pieraryvu pačalisia ūznoū i adbyvajucca, jak zvyčajna.

„Božaje Slova“ — knižka Ks. Ad. Stankieviča ūžo drukujecca; jość nadzieja, što za kolki miesiacaū vyjdzie ū śviet.

Kanfiskaty. 4.1 siol. Vil. Haradzkoje Starastva skanfiskavała № 13 „Wiadomości Białoruskich“ z dn. 31.XII.37 za staćciu „Sobiepańskie duszpasterstwo.“ 8.1.1938 h. tyja-ž ūlady skanfiskavali № 1 „Śl. Moładzi“ za časć artykułu „Na parozie Novaha 1938 hodu“.

AD. STANKIEVIČ

Bielaruski Chryścijanski Ruch

Historyčny narys.

R A Z D Z I E Ł I. 2)

Vytoki bielaruskaha nacyjanalnaha adradžeńnia i chryścijanstva.

(XIX stahodździe).

§ 2. — Pieršyja padśviedamyja pačynalniki bielaruskaha kulturnaha adradžeńnia.

4. Anton Marcinoŭski. Radziūsia 1781 h. ū Radaškavičach, dzie bačka jaho byū unijackim śviaščeńnikom. Špiarša vučyūsia ū Miensku. Universytet skončyū u Vilni. Mieū svaju ū Vilni drukarniu, u jakoj drukavaū niamala, časta svaim koštam, knižak i časapisaū, majučy na voku zašiody dabro hramadzkae, dabro svajho rodnaha kraju. Heta jon vydaū miž inšym „Dzieje Narodu Litewskiego“ — Narbuta, a tak-ža „Zbiór dawnych dyplomatów“ — Daniłoviča. Abiedźvie knižki majuć vialikaje značeńnie miž inšym i dla bielaruskaj historyi i kultury. Ant.

Marcinoŭski duža dobra znaū i lubiū svoj kraj. Apia-kavaūsia i kiravaū moładzaj. Jon zarhanizavaū kalla siabie maładych unijataū, studentaū universy-tetu, a pieravažna Haloŭnaj Seminarij, zaachvočvaū ich daśledžvać bielaruskuju minuūščynu, šukać za-bytkaū, starych rukapisaū, chronikaū i inš. Razbu-dziūšy hety ruch, dalejšy jaho los addaū u hod-nyja i ūmiełyja ruki a. M. Babroŭskaha i I. Daniłoviča. Pamior u Vilni ū 1855 h.¹⁾

5. a. Platon Sasnoŭski, syn unijackaha śviaš-čeńnika i sam takiž śviaščeńnik. Radziūsia 31.XIII. 1799 h. u Klaščelach, Bielskaha pav. Universytet skončyū u Vilni, dzie ūrešcie i byū profesaram. Du-ža mnoha pracavaū i zbiraū mataryjały dla historyi ūnii ū Vial. Kn. Litoŭskim. Pradčasnaja śmierć nie pazvolila jamu historyi svajej vydać drukam. Pašpieū adnak z hetaj haliny nadrukavać paru rāsprāū u časapisie „Dzieje Dobroczyńności“, z jakich vidać dobraha historyka; možna sudzić, što kali-b jon żyū, dyk historyju rodnaj cerkvy napisau-by prykladna. Pamior u 1829 h. ū Vilni, majučy ūsiaho 29 hadoū.²⁾ Pachavany na Rosach; mahiła jaho znachodzicca sia-

1) Bieliński III, 441—2.

2) Bieliński III, 338—340 — Tur, 85.

ZASYPAJMA ROŪ, JAKI NAS DZIELIĆ!

(Z kaladnich razvažanńiaŭ).

Pad hetkim zahałoŭkam „Šlach Moładzi“ (№ 2, 1938) zmiaščaje cikavy artykul svajho redaktara J. Najdziuka, jaki niżej padajom biazmała całkom:

„Vialikija chryścijanskija šviaty, — piša J. N. — asabliva Kalady i Vialikdzien, z pryhožymi svaimi abradami, tradycyjam zašsiody pabudžajuć ludziej da hłybiejšych razvažanńiaŭ...

Kali havaryć kankretna i ab Bielaruskim Narodzie, ab bielarskaj moładzi i intelihencyi, to treba ścvierdzić, što žyćcio, bieh historyi niejak dziŭna zdaŭna ūžo Praŭdu ad nas ušciaž zakryvali. Chryścijanstva ū vopratcy „viery polskaj“ i „viery ruskaj“ nie adhrała ū nas naležnaje roli...

Z hetaje pryčyny z ražvićciom śviedamaści, rodzicca bunt dušy i to pieravažna bunt razburajučy. Toj, što zbuntujecca prociŭ „viery polskaj“ abo „viery ruskaj“, časta pašla nia moža ūzyjści na pravilny šlach, jaki viadzie da Praŭdy, a papadaje na razdaroža, abo ū prociŭležnaść. Taki zbuntavany čalaviek, nie pryznajučy viery, a šukajučy adnak Praŭdy, zmahajučysia za dabro svajho narodu, nia moža časta navat zrazumieć svajho brata, katory taksama pakinuŭ „vieru polskuju“ ci „ruskaju“, ale nie pakinuŭ chryścijanstva katorej viadzie da Praŭdy. Taki zbuntavany čalaviek vystupleńni nia-

zhodnyja z jahonym pahladam na spravu viery i religii namahajecca navat zaličyć da adstarelych i nia-kulturnych.

Takim čynam niastača hłybiejšych kareńniaŭ chryścijanstva, padziel Bielarusau na „ruskich“ i „polskich“, a taksama volnadumstva zvodziać nas na biezdaroža, dzielać i asłablajuć. Miž bielarusami pravasłaŭnymi i katalikami, nia hledziačy na ūzrost nacyjanalnaje śviedamaści, isnuje ūsio-ž vialiki roŭ Roŭ hety hrozny i niekaryсны dla spravy bielarskaha adradžeńnia. Adčuvajecca sapraŭdy vialikaja potreba pahłybleńnia viery i pracy dziela taho, kab sprava religijnaja nie chadziła kryvymi darožkami i kab religija nia była ū nas vykarystyvana dla asymilacyi Bielarskaha Narodu. Ū nutranym-ža našym žyćci potreba jość bolšaj tolerancyi i pašany adnych da druhich.

Pišučy ab hetych spravach, nia možna nie adciemić vystupleńnia pravadyra francuskich kamunistaŭ M. Thorez'a, ab jakim šyraka pi-sala francuskaja katalickaja hazeta «La Croix». Voš-ža Thorez u adnej z svaich pramovaŭ vyskazaŭsia ab siaredniaviečcy, katoraje na jahony pahlad, zusim nia jość epochaj ciemnaty i adstałaści, a naadvarot, epochaj hramadzkej daskanalnaści i vysokaha ūmyslova ha ūzrovenia religijnych konhrehacy-

jaŭ. Aprača taho Thorez pachvalaŭ papiežaŭ i ichnija encykliki, addajučy čeść advazie i vialikadušnaści hramadzkej navuki Kašcioła.

Vystupleńnie M. Thorez'a, nia hledziačy na toje, jakimi pryčynami było vyklikanaje, maje vialikaje značeńnie i jość miž inšym mocnym udaram i dla našych volnadumcaŭ, katoryja ū svaich vystupleńniach suproc religii i chryścijanstva atakujuć pierad usim siaredniaviečnuju minuššcy nu Kašcioła i papiežaŭ.

Ahułam treba skazać, što na zachadzie Eŭropy rožnica religii, vieravyznańnia nie kapaje miž ludźmi tak vialikich ravoŭ, jak u nas. I nam Bielarusam treba zasypać toj roŭ, jaki nas dzielić. Treba pamiać ab tym, što my pierad usim bielarusy i chryścijanie. A adno i druhoje vymahaje, kab tvaryli my adnu zhodnuju vialikuju bielarskuju siamju.

Ad siabie da hetaha artykulu možam dadać, što da sutnaści chryścijanstva naleža: luboŭ, spraviadlivaść, praŭda. A heta sapraŭdy maje vialikaje značeńnie i dla ūzajemnych adnosinaŭ bielarusau jak katalikoŭ, tak i pravasłaŭnych i dla ūzajemnych adnosinaŭ miž bielarusami i ich susiedziemi.

„Chryścijanskaja Dumka“ razam z miesiačnikom „Z O R K A“ dla biel. dziaciej kaštuje ū hod usiaho 3 zał. Ū skladčynu jašče taniej: kali čto na adzin supolny adras zbia-reć troch padpiščykaŭ, dyk za try ekzemplary „Chr. D.“ płacić tak-ža 3 zał., heta znača: kožny padpiščyk z hetaj trojki atrymaje našu hazetu za 1 zał. u hod.

rod mahiłaŭ inšych profesarau. Na mahilnym pamiatniku hetki nadpis: „X. Platon Sosnowski, profesor nazw. uniwer. wil. ur. d. 1 styc. 1800 r. † umarł 4. 8-bra 1827 r-ku tu pogrzebiony“.¹⁾

6. Jazep Jaraševič. Radziŭsia 1793 h. ū Bielsku (Horadzienščyna). Skončyŭšy Vilenski universitet, byŭ profesarom prava Vialik. Kn. Litoŭskaha ū Kramiency. 1826 h. byŭ pieraniesieny na takuju-ž katedru ū Vilniu. Pamior u Bielsku 1860 h. Praca jaho „Obraz Litwy“ — heta azdoba historyi kultury našaha kraju.²⁾

Voš-ža ūsie, za vyniatkam (zdajecca) Jaraševiča, vyšej pieraličanyja dašledčyki bielarskaj minuššcyny i kultury — heta unijaty, syny unijackich šviaščeńnikaŭ, a dva i sami šviaščeńniki.

Bielaruskaść na naš pahlad zašsiody najlepš trymałasia kala unii. Najlepš jana trymałasia kala unii i prad jaje kancom, u pač. XIX st., na pačatku ramantyzmu. Ū vyličanych profesarach vilenska-ha ūniversytetu i ū dziejačy Marcinoŭskim my ba-

čym sapraŭdnych vučonych baráčbitoŭ za praŭdu ab Bielarusi. Davoli prašledzić uvažna ich pracy i žyćcio, kab nam, sučasnym bielarskim pakaleń-niam, nabrac bielarskaha natchnieńnia, adradzicca duchova ū značeńni narodnym, naviazac lučnaść z svajej minuššcynaj. Jany sapraŭdy pradviešniki sučasnaha našaha adradžeńnia. Ū ich badaj bolš bielarskaści, jak u tych bielarskich łacinskich ramantykaŭ, jakija iduć za imi. Na značeńnie i mies-ca ū historyi bielarskaha adradžeńnia ūspomnie-nych unijataŭ bielarskich vučonych pieršy ū nas słušna zviarnuŭ uvahu A. Čvikievič,¹⁾ jaki ū ich ba-čyć pačatki bielarskaha kulturnaha separatyzmu.

§ 3. — Bielaruska-polskija ramantyki ū padśviedamym bielarskim adradžeńni i paraŭnanńie ich z unijatami.

Jak bačym z vyšejšaha, pieršyja padśviedamyja začatki bielarskaha sučasnaha adradžeńnia — pradusim u bielarskich vučonych unijataŭ. Jany, možna skazać, ramantyki vučonyja. A za imi pajšli ramantyki, u ahulna pryńiatym paniaćci, pišmieńniki-litaraty, łacinniki, pachodzjačyja pieravažna z bie-

1) Čas naradžeńnia i śmierci, aznačany na pamiatniku, krychu rožnica, jak bačym, ad času, jaki padaje Bieliński i Tur.

2) Tur, 84 i Bieliński III, 204.

1) A. Цвiкeвич — Западно-Руссизм. Менск 1929, бач. 186.

Važniejšyja palityčnyja padziei ũ 1937 h.

I. ũ mižnarodnym žyćci.

Palityčnaja historyja apošnich hadoŭ adznačajecca tym, što ũ kožnym hodzie ũ dvuch miascoch ziamnoj kuli jdzie vajna. ũ 1936 hodzie končyłaŝa zachopnickaja vajna Italii ũ Afrycy zavajavańniem Abisynii i pačalaŝa bratobojčaja, chatniaja vajna ũ Hišpanii, u jakuju ũmiešyvalisia Italija z Niamieččynaj, stanoviacysia pa staranie nacyjanalistyčnych paŭstancaŭ pad pavadyrstvam hien. Franko, z adnaho boku, a z druhoha — SSSR, pamahajučy respublikanskamu hišpanskamu ũradu. ũ 1937 h. kanca hišpanskaj vajny nia vidać i jašče razhareŭsia novy vajenny pažar na Dalokim ũschodzie, dzie Japonija pajšla zavajovać vialiki Kitaj.

Hišpanskaja vajna, a pašla i japonska-kitajskaja ũ mižnarodnym žyćci — ũ uzajemaadnosinach pamiž narodami i dziaŕžavami — stvaryli takuju napružanašć, jakaja dasiahaje najvyšejšaje miery.

Pry hetym treba adznačyć, što sučasnaja, hitlerouškaja Niamieččyna ũ mižnarodnym žyćci tak-ža stvaraje atmosferu niapeŭnašć, damahajučysia dla siabie ũ mižnarodnym palityčnym žyćci asablivych upłyvaŭ, i trebujučy sabie „volnaj ruki“ ũ palitycy na eŭrapejskim ũschodzie.

ũ 1937 hodzie krepnie i rasšyrajecca h. zv. „antykamunistyčny“ sajuz zaklučany ũ listapadzie 1936 h. miž Niamieččynaj i Ja-

ponijaj, da jakoha pašla prystupila Italija.

Takim čynam najbolšyja siły sučasnaha palityčnaha švietu vyrazna stali ũ dvuch prociŭlehlých ľahierach: 1) Niamieččyna, Italija i Japonija — fašystaŭski ľahier nastupajučy i 2) Francyja, Anhlija, SSSR i Zł. Št. Paŭnoč. Ameryki — ľahier demakratyčny, abaronny.

II. ũ polskaj zahraničnaj palitycy.

Palityka Polšcy adnosna Niamieččyny jšla pa linii započatkavanaj u 1926 h. Polšć z Niamieččynaj padpisała niekalka dahavoraŭ; najvažniejšym dahavoram žjaŭlajecca dahavor ab uzajemnaj pašanie pravoŭ mienšašćiaŭ — polskaj u Niamieččynie, a niamieckaj u Polšcy. Dahavorana tak-ža, što nia moža być sporu miž Polščaj i Niamieččynaj za spravy Hdansku.

Polska-savieckija adnosiny byli zimnyja; polski ũrad žlikvidavaŭ svaje kansulaty ũ Charkovie i Tyflisie; kala Zdaľbunava byli dva incydenty čyhunačnikaŭ usavieckim ciahniku, jakija daviali da vostrych notaŭ miž polskim i savieckim uradami.

Miž Polščaj i Litvoj suadnosiny nie adpružylisia.

Toje-ž samaje i miž Polščaj i Čechasłavaččynaj. Pałažeńnie polskaj mienšašći ũ Čechasłavaččynie vyklikała abureńnie va ũsiej polskaj presie.

Z Rumynijaj Polšć u 1937 h. suadnosiny družby zakrapila: u Polšć pryjaždžaŭ rumynski karol, a ũ Rumyniju jezdziŭ marš. Rydz-Šmihly. Aprača hetaha adbyłaŝa narada miž pradstaŭnikami hieneralnych štabaŭ polskaha i rumynskaha.

Z vialikimi dziaŕžavami, z jakimi Polšć nie hraničycca, ahułam suadnosiny dobryja.

Z inšymi mienšymi dziaŕžavami, asabliva pry Bałtyckim mory — Łatvijaj, Estonijaj, Finlandyjaj — polskija suadnosiny ahułam tak-ža dobryja.

III. Nutranaja polskaja palityka.

Marš. J. Piłsudski, pašla dakanania ũ traŭni 1926 h. pieravartotu, najhałaŭniejšaj zadačaj pastaviŭ papravu dziaŕžaŭnaha ľadu ũ Polšcy, što praviedziena žmienaj Kanstytucyi 23.IV.1935 h., žmienaj vybornaj ardynacyi i novymi vybarami ũ Sojm i Senat u tym ža 1935 h.

Na miesca daŭniejšaha B.B. paŭstaŭ „Obóz Zjednoczenia Narodowego“ (OZN). Pačalaŝa akcyja arhanizavańnia OZN-u, što pravodziłaŝa ceły hod i pravodzicca dalej. Z druhoha boku arhanizavałaŝa tak-ža apazycyja: adbyvalisia žiezdy, narady i demanstracyi PPS, Stronnictva Ludovaha i inšych palityčnych uhrupavańniaŭ.

Apazycyja ũšćiaž damahalaŝa i damahajecca žmieny sučasnaj vybornaj ardynacyi i praviadzień-

laruskaj spolščanaj šlachty. Pišuć jany i papolsku i pabielarusku. Pradmiet ich pišmienstva byt bielaruskaha narodu i bielaruskaja pryroda. Pravodnyja dumki ich tvorstva roznyja. ũ sensie ideolohičnym hetyja tak-ža trymajucca chryścijanstva, užo ľacinskaha i žjaŭlajucca ũ spravie vytokaŭ bielaruskaha adradžeńnia dapaŭnieńniem pieršych. Pryhledzimsia z bolšaha j da hetych.

1. *Vincés Ravinski* (1782—1842) piša pabielarusku „Eneidu“ (niezadoŭha pašla 1812 h.) u jakoj, sposabam śmiachotnym, u klasyčnaj abstanoŭcy, apisvaje byt bielaruska i daje pieršuju sprobu bielaruskaha pišmienstva ũ rodnaj bielaruskaj movie. Z „Eneidy“ pačalaŝa adradžeńnie bielaruskaje litatury.¹⁾

2. *Jan Čečat* (1797—1847) aprača žbirańnia i vydavańnia asobnymi zbornikami bielaruskich narodnych piešniaŭ, sam piša bielaruskija vieršy, padobnyja da piešniaŭ narodnych. ũ svajej pracy litarturnaj jon, choć niašviedama, razbudžaŭ bielaruskašć i ščyra spahadaje ciažkoj doli sieľanina harapašnika.

1) Takoj-ža byla i paema „Taras na parnasie“ (1837 h.), jakaja — mahčyma — napisana tak-ža Ravinskim a ũ kožnym vypadku bielarusam zachodnikom.

3. *Jan Barščeŭski* (1790—1851) u svaich tvorach, pisanych tak-ža papolsku, pieraplatanych pabielarusku: „Szlachcic Zawalnia, czyli Białoruś w fantastycznych opowiadaniach“, a tak-ža pabielarusku ũ vieršach: „Rabunki muzykoŭ“, „Harelica“, „Dy čym-ža tvaja dzievańka haľoŭka zaniata“ i inš., daskanalna maluje nacyjanalnyja rysy bielaruskaj dušy.

4. *A. Rypinski* u 1840 h. wydaŭ u Paryży knižku „Białoruś“, u jakoj, praŭda, aŭtar pravodzić pradusim polskija palityčnyja idej, dakazvujučy, što Bielaruś heta zvyčajnaja „polska prowincja“, ale praca nie pazbaŭlena adnak i vartašći bielaruskaj. ũ hetaj knižcy spatykajem tak-ža i tvory bielaruskija, siarod jakich najbolš varta ũvahi relihijnaja piešnia „O moj Boža, vieru tabie“, jakuju bielaruski narod (katalicki) ũžyvaje i siańnia ũ svaim žyćci relihijnym jak pryvatnym, tak i publičnym.¹⁾

5. *Vincuk Dunin-Marcinkievič* (1807—1884). Jošć heta adzin z najvydatniejšych bielaruskich viašnia-

1) Ab hetych i inšych, jašče nacyjanalna niašviedamych, kazaŭ-by mimavolnych, pieršych pionerach bielaruskaha adradžeńnia, jakija vyjšli z kultury zachodnaj katalickaj, mnoha znachodzim cikavych viestak u: *У. Ігнатоўскі — Гісторыя Беларусі ў XIX і ў пач. XX ст., М. Гарэцкі — Гіст. Бел. Літ. і Е. Карскі — Беларусы. III, 3.*

Kryž, dzied i asioł

(Baśnia).

Stajaŭ na poli la darohi
Kryž wiekaviečny i ubohi,
I ŭžo pačaŭ chistacca.
Asioł-filozaf ciahnuŭ nohi,
Ŭpiorsia ŭ kryž toj la darohi
I staŭ sabie skrabacca.
Kulhaŭ dziadok stary, ubohi,
Ŭbačyŭ kryž toj la darohi —
Pačaŭ za šapku bracca.
Asioł śmiajaŭsia da źniamohi
Z malitvy dzieda la darohi,
Staŭ urešcie naruhacca:
„Dziciatka, kaža, ty staroje,
Ci-ż dreva-hryb, samo hniŭoje,
Biaździe kulhavaj što pamoža?“
„Asiŭ dzied kaža: i to moža,
Sahnać nudu jano pamoža —
Dyk hodzi nam spracacca!..“

—o—

Chramym byŭ dzied, takim astaŭsia:
Ad kryža ŭ wiosku pakivaŭsia.
A kryž na poli, la darohi,
Staić adviečny i ubohi.
A toj, što mudra tam śmiajaŭsia —
Asioł — asiom astaŭsia.

V. Advażny.

nia novych demakratyčnych vybaraŭ. Ab źmienie vybarnej ardynacyi, dzieła vybaraŭ novaha Sojmu i Senatu, zahavaryli taksama i dziejačy OZN-u.

Jak hetaja sprava vyrašycca — pakaža 1938 hod.

Jp.

Ryhor Šyrma — viedamy pracajnik na novie bielaruskaj piešni i dyryhient slaŭnaha Bielaruskaha Choru ŭ Vilni, jaki sioleta śviatkuje svajo 10-lećcie.

Kuplajcie i vypisvajcie adziny ŭ nas bielaruski nawukowalitaraturny časapis

— „КАЛОСЬСЕ“ —
jaki vychodzić raz u try miesiacy i źmiaščaje tvory pieradawych bielaruskich paetaŭ i pišmieńnikaŭ.

Skladka na „Kalošsie“ ŭ hod 2 zł., na paŭhodu 1 zł. Cana asobnaje knižki 50 hr. Adrys redakcyi i administracyi: Vilnia, Zavalnaja 1—2.

Viečar šeryja skryły raźviešaŭ...
Za vaknom vałandajecca sum,
Doŭha piešniami serca ja ciešyŭ —
Ŭcikaŭ ad markoty i dum.

Tvar kastryčnika smutna-panury,
Płačuć vierby-žabrački la strech.
Ŭ dušy siańnia pusta i chmura —
Ledzianieje i piešnia i śmiech

Mokraj šmataj vasiėnich tumaŭ
Chtoś ściraje šyroki prastor,
Byccam chustkaj na šyi vaŭnianaj
Dušyć pola sivy kruhazor.

Noč nadchodzić hałodnaj vaŭčycaj,
Zdańniem zmurok mnie ŭ vočy
[hladzić

I harčej pałyna i harčycy
Adzinota u sercy ćvicić.

Taboły, vosień 1937 h. M. Mašara.

Antysemitizm jość hańbaj.

Vatykanski orhan „Osservatore Romano“ ŭ artykule ab antysemityźmie, pryšviačanym kaladnamu numeru, piša hetak:

„Antysemitizm nia jość praduktam ducha, ale praŭjavaj pieramohi nasilla nad ducham. Dla chryścijan żydoŭskaja prablema, heta pradusim prablema relihijnaja. Chryścijanie nie pavinny haniać żydoŭ z kraju ŭ kraj, ale pavinny zbliżyć ich da siebie“.

Treba adznačyć, što hety hołas orhanu Apostalskaj Stalicy maje vialikaje značeńnie dla praŭdy i ŭ našym tutejšym załhanym žyćci, dzie časta niechryścijanskija prajavy namahajucca pakryvać aŭtorytetam chryścijanstva.

nych katalikoŭ pišmieńnikaŭ. Žviazany jon badaj arhanična z katalickaj kulturaj. Rodam z katalickaj siamji z Babrujščyny, drobnny arandatar, svajak katalickaha mitrapalita C. Bohun-Siestranceviča, vučycca jakiś čas u ajcoŭ bazyłjanaŭ u Vilni i pracuje ŭ Katalickaj Kansystoryi ŭ Miensku. Jon užo piša šmat — badaj bolš — pabielarusku, jak papolsku. Napisaŭ jon pabielarusku bolš za ŭsich našych pišmieńnikaŭ XIX st.

Ŭsie inšyja bielaruskija pišmieńniki hetaj pary, ab jakich tut nie ŭspaminajem, heta ŭsio tak-ža pieravažna bielarusy kataliki łacinniki, abo prynamsi byŭšyja unijaty.

6. Tymčasam u 60 hadoch z adnaho boku dašpiavaje polskaja palityčnaja dumka ab pavarocie da Polšcy našaha kraju, a ŭžnoŭ z druhoha boku rasiejskaje ŭ nas panavańnie ŭšciaž macujecca i ŭžo čujecca, jak u chacie. Kanflikt dašpiavaje. Ŭrešcie ŭ 1863 h. jon vybuchaje ŭ formie polskaha, užo druhoha, paŭstańnia.

Na čale hetaha paŭstańnia stanovicca tak-ža bielarus katalik, viedamy *Kastuś Kalinoŭski* (1838—1864).

Ŭspaminajem tut ab Kalinoŭskim, kab prypomić, što nia tolki bielarusy vučonyja, pišmieńniki

i paety vychodzili z bielarusau katalikoŭ (unijataŭ i łacinnikaŭ), ale, što z ich tak-ža pachodzili i hramadzka-palityčnyja, revalucyjnyja dziejačy, jak Kalinoŭski, jaki miż inšym zaklikaŭ bielaruski narod da „svajej unijackaj viery“. Treba tak-ža adciemić, što ŭsia jaho revalucyjnaść aviejena relihijnym pačućciom, relihijnym prakanańniem, što paŭstańnie — heta spraviadlivaja i Božaja sprava.

I tak pašla zaniapadu našaha pryjšto adradžeńnie. Pryjšto jano śpiarša i pradusim ad henaha navukovaha ramantyzmu, na čale jakoha stajali ŭspomnienyja vučonyja unijaty bielarusy.

Adradžency hetyja nie dakazvali, što Bielaruś — heta polskaja kraina — jany dakazvali, čym jana jość sapraŭdy. Roznaść ich pahladaŭ ad polskich vidacca jasna i praca ich navukovaja wykazvaje nia polskuju spravu, ale bielaruskuju, krajovuju, robiačy heta, pieńniež, zhodna z ducham svajho času, jašče padšviedama.

Vobak hetych pieršych našych adradžencaŭ z unijataŭ, z natury psiholohijaj svajej stajaŭšych bliżej da narodu, pajavilisia henyja, „čystaj kryvi“ ramantyki, ramantyki litaraturnyja — z bielarusau łacinnikaŭ. Ŭ hetych, u łacinnikaŭ, užo spatykajem

Litva na pačatku 1938 h.

Litoŭskaja adnadnioŭka „Musu Dienos“ (6.I.38) pad uspomnienym zahałoŭkam padaje nastupnaje:

... — **Haspadarskaje** palažeńnie Litvy całkom pamysnaje. Asabliva dobra raźvivajecca razbudova i sialanskaja haspadarka. Na dobray tak-ža darozie promysl i handal: ušciaž spatykajucca novyja fabryki i pracouñi, u jakich rabotniki pracujuć u dźvie źmieny.

Finansavyja spravy na pač. 1938 h. tak-ža dajuć nadzieju viedyć, što ahulnaje palažeńnie kraju maje ušciaž palapšacca. Sioleta dziaržaŭny budžet pavialičany na 13 miljonaŭ litaŭ i ūvieš ustaleny na 340 miljonaŭ litaŭ.

U sioletnim hodzie budzie tak-ža źviernuta ūvaha i na **socyjalnyja abiaspiačeńni**. Pryhataŭlajucca zakony, pavodle jakich usie rabotniki i ziemlaroby atrymajuć lekarskuju pomač, aprača hetaha buduć davacca hrašovyja zapamohi, utraciŭšym zdaroŭje i sastareŭšym ludziam pracy. Na hetu metu ūrađ praznačyŭ 10 miljonaŭ litaŭ. Aprača hetaha, dzieła baračby z biezraboćciem, samaŭrady praznačyli bolš troch miljonaŭ litaŭ. Jošć tak-ža nadzieja, što sioleta ū Litvie zapatrebavańnie pracouñnych ruk budzie bolšaje, bo buduć pravodzicca novyja čyhunki, budavacca masty i h.d. U **zahraničnaj** palitycy budzie pravodzicca i dalej taja samaja linija — kirunku supracouñnictva dzieła ūtrymańnia ahulnaha supakoju. Litva i dalej budzie pad-

Na biełaruski šlach.

Naša wioska *Doŭhi Łoh, Bielnickaj hminy, Maladečanskaha pav.* Składajecca jana z abšaru: 7-mi vałok ziamli haspadarskaj, 3-ch panskaj, jakuju kupiŭ jašće prad vajnoj Bielarus i 3-ch dziesiacin ziamli batrackaj. Damoŭ usich 38, nasielnictva — 170 duš. U nas usie pravasaŭnyja Bielarusy, bolšašć šviedamyja. Niekatoryja dzieła niašviedamašci ličač siabie „ruskimi“, ale i tyja pavoli pierachodzjać na šlach biełaruski.

Ul. Baranoŭski.

trymlivać Lihu Narodaŭ, a tak-ža raźvivać svoj sajuz z Łatvijaj i Estonijaj.

Kulturnaje žyćcio ū Litvie tak-ža robić vialikija postupy. Dokazam hetaha školy, arhanizacyi i ūstanovy navukovyja i mastackija.

Niamala tak-ža ūvahi ū Litvie zvaročvajecca i na **fizyčnaje** ūhadavańnie ludziej. Dzieła hetaha spartovyja arhanizacyi majuć roznaħa rodu padtrymańnie. Sioleta ū Koŭnie adbudziecca litoŭskaja ūsienarodnaja spartovaja olimpijada... —

Sav.

Nie dachodzie „Chr. D.“

lškałdź, Baranavickaha pav. Maju vialikuju biadu. Nie dachodzie da mianie „Chr. D.“ Dziejecca heta dzieła roznych pryčyn. Što rabić — sam nia znaju! Ja nia ū sile z hetym barocca, a svajo rodnaje pačytać duħa chočacca! Nu, na ūsio jošć sposaby. Jak nia svoj numar hazety, dyk druhoha, ale zdabyvaju. Dumaju adnak zrabić usio ad mianie załeźnaje, kab „Chr. D.“ atrymlivać asabista.

Pałanecki.

Kab čašćiej vychodziła „Chr. D.“!

Mikucavičy kala Snova, Niašvieskaha pav. „Chr. D.“ u nas čytajuć duħa achvotna Viedama, šmat pieraškod majem, ale ničoha. Čym bolšyja pieraškody, tym bolš starajemsia zdabyvać i čytać svajo rodnaje biełaruskaje slova. My tut duħa rady, što „Chr. D.“ vychodzić try razy ū miesiac; bylo-b nadta-ž pažadana, kab jana vychodziła štotydnja!

I. Š.

Prabudžajemsia.

Šantary, Parjienaŭskaj hminy, Duniłavicki pav. U nas jašće ū mnogich pakutuje „polskaja“

padchod palityčny polski. I zrazumiela. Šlachta łacinskaha abrađu zžyłašia z Polščaj. Rasieja tymčasam naciskała na Bielaruš i treba było zaniać stanovišča adpaviednaje — treba było dumajučamu čaławieku pradusim adkazać — što heta za kraj, rasiejski jon, ci nie? Narodnicki ramantyzm, dakazvaŭ, što nie Rasieja. A što-ž? Dla niekatorych raz nie Rasieja, dyk Polšč, jak dla Rypinskaha, a dla druhich — niešta bolš-mienš samavitaje, jak dla Čečata, što bačym asabliva z jaho filolohičnych razvaźańniaŭ u pradmovie da „Piosnki wieśniacze“ 1846.¹⁾ Ahułam-ža, nasuproč pryniataħa ū našaj litaratury pahladu, musim skazać, što biełaruskaja asobnašć, choć jašće tak-ža niašviedama, vyražniej vystupaje

1) „По словам А. Рипинскаго „nasza polszczyzna w ich (u biełarusau — груп. aŭtara) ustach jak po grudzie idzie“; другіе пісателі не находілі въ народномъ языкѣ особой близости къ польскому, но не хотѣли признать и его родства съ рускимъ языкомъ (или преднамѣренно его замалчивали), а видели въ немъ прямого потомка рѣчи одного изъ славянскихъ племенъ, жившихъ когда-то на территории теперешней Бѣлоруссіи, забывая, что эти племена были рускія. Особенно нравилось называть его языкомъ „кревицкимъ“, „кривичанскимъ“, по имени Кривичей, вмѣстѣ съ другими племенами вошедшихъ въ составъ Белорусской народности“... Карскій, III, 3; 33.

ŭ ramantykaŭ unijackich, jak u łacinskich. Adnak, pačaŭšy ad henych, jana z peŭnymi adchileńniai raźvivałasia praz hetych druhich, pahlyblałasia tak-ža i biełarusami ramantykami i vučonymi z boku rasiejskaj orjentacyi i ūrešcie, pry pomačy ūsiož zachodnikaŭ, vylilašia ū siańniešniuju šviedamuju nacyjanalnuju formu.

Voš-ža bačym, što bolš-mienš praz paŭvieku žyćcia Bielarusi pad Rasiejaj, heta znača — da 40—50-yħ hadoŭ minułaha stahodździa, cikaviacca jej i abudžajuć samastojnickija dumki -- heta Bielarusy chryścijanskaj kultury hreka-słavianskaha (unijaty) i łacinskaha abrađu. U hady-ž 40—50-yja i paźniejšyja, pašla pieršaha (1830) i druhoha (1863) polskaha paŭstańnia, azyŭlajecca zacikaŭleńnie Bielarusiaj i z boku Rasiei, a razam z hetym i z boku Bielarusau pravasaŭnych. Adnak vyniki hetaha zacikaŭleńnia, choć majuć svajo značeńnie ū našym adradžańni, byli miernyja i nikoli nia to što nie pieravyšali vynikaŭ pracy Bielarusau zachodnikaŭ, ale navat nikoli im nie daraŭniali. Dalej raźvivać biełaruskaju dumku i daviešci jaje da sučasnaha šviedamaha stanu, było sudžana, jak ubačym niżej, tak-ža biełarusam łacinnikam.

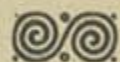
„ruskaja“ viera. Šmat jašče ciomnych. Ale i šviedamašć bielaruskaja pašyrajecca. Fakt hety — heta nadzieja na lepšaje i šviatelejšaje žyćcio.

B. L.

šviedamašć bielaruskaja jošć značajna.

Kleck kala Niašvieža. U nas tut biada najbolšaja ũ tym, što mała majem bielaruskich knižak i hazet, jakich ludzi duža pažadajuć i, zdabyušy, z vialikaj radaščiaj čytajuć. Šviedamašć bielaruskaja ũ nas jošć značajna, choć jana časta chavajecca, asabliva prad čužymi i prad roznyimi ũladami.

M. L.

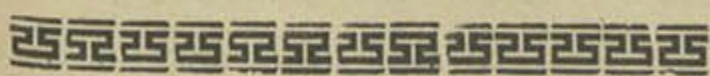
Narodny Žjezd „UNDO.“

U minulym tydni — 4 i 5 h.m. adbyušia ũ Lvovie VI čarhovy žjezd „Ukrainskaha Narodna-Demokratyčnaha Objednańnia“ (U.N. D.O.), jaki vyklikaŭ niabyvała vialikaje zacikaŭleńnie, jak z ukrainskaha boku, taksama i z boku polskaha.

Na hety Žjezd prybyło 217 delehataŭ z 59 pavietau. Na žjezdzie pasol Mudryj pračytaŭ palityčny referat, u jakim prastaviŭ palityku UNDO za apošnija 6 hadoŭ i taktyčnyja zmieny hetaj palityki ũ apošnich 2-ch hadoch, što ahulna nazyvajecca normalizacyjaj.

Žjezd, prasluhaušy hety palityčny referat — spravazdaču, pašla doŭhaj, zaŭziataj i račovaj diskusii pryniaŭ vialikaha nacyjanalna-palityčnaha značeńnia pastanovy.

Žjezd UNDO miž inšym sćviardžaje, „što sučasnaje pałažeńnie ukrainskaha narodu na ũsich jaho ziemlach vielmi ciažkoje“ i što adnosna „normalizacyi“ nakazvaje zavastryć taktyku

Ahulny Schod T-va

„Bieł. Kat. Vydaviectva“

adbudziecca 20.II.38. ũ Vilni

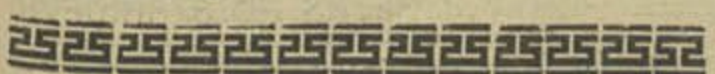
Zavalnaja 1—2, a hadz. 17

Paradak dnia:

1, Spravazdača ũradu, 2, Vybary novaha ũradu i 3, biahučyja sprawy (§§ 19, 21 i 22 statutu).

Urad T—va

Vilnia 20.I.38.

Spynieńnie Bielaruskaha Nacyjanalna-ha Kamitetu ũ Vilni i revizii ũ bielaruskich redakcyjach i ũstanovach.

15.I 1938 h. Starasta m. Vilni spyniŭ dziejnašć Bielaruskaha Nacyjanalna-ha Kamitetu. U tym-ža dniu ad 13 da 16 hadziny była praviedziena revizija ũ pamieškańni na Zavalnaj 1: u Bielaruskim Nac. Kamitecie, u red. J. Paźniaka, u redakcyjach: „Chryścijanskaja Dumka“, „Samapomač“, „Šlach Moładzi“, „Kałošsie“, „Wiadomošci Białoruskie“, Drukarni im. Skaryny i ũ Bieł. Kniharni „Pahonia“. U tym-ža časie adbyvalisia revizii ũ redakcyjach „Letapisu“, „Bieł. Borci“, u siabroŭ red. kalehijaŭ hetych časapisaŭ, hram. Ryhora Syrmy i Mikałaja Manceviča. Akramia taho ad hadz. 14 da 21 była зробlena dakładnaja revizija ũ pamieškańni staršyni Bielaruskaha Nacyjanalna-ha Kamitetu inž. A. Klimoviča, .Pry revizii zabrany niekatoryja rukapisy, pišmy i duki, a ũ inž. Ad. Klimoviča zabrana tak-ža pryvatnaja mašynka da pisańnia — mały «Remington».

Byŭ paet vialikaj slavy.
ũ Parnas laziŭ z školnaj lavy.
Jon ciapier, pavodle mody,
Na češć Bački pisaŭ ody:
„O, Tavaryš-Stalin-boh! —
Tvaja slava, jak piroh...“
„Boh-piroh... buržujska slova,
Dreń! — saŭsim nie pastupova.“
Staŭ paet naš sumniavacca:
„Treba, kaža, pastaracca!“
Piša: „Stalin — sonca viečna...“
„Nie, i heta niebiašpiečna! —
Što padumajuć ũ Rev-presie?
Bo u nas, jak ũ ciomnym lesie,
Ci nahoj za pień začepiš,
Abo ũ dreva łobam ũlepiš...“
Piša dalej, znoŭ kasuje,
A ũsio-ž oda nie pasuje!
Heta-ž oda — pa zakazie:
Paet z skury ũžo vylazie —
Kruhlu nočku Muzu moryć —
Roznych siem prajektaŭ tvoryć —
K čortu ũsie! Jak ũ vočy myła,
Jak-by muchi u čarniła,
Lezuć ũ dumku rozny „drani“,
ũ piaro lezuć paraŭnańni,
Za katory, jak padciahnuć —
Hadkoŭ z dziesiac budzieš sma-
[hnuć..

Hrazoj, stracham paet struty,
ũ kancy horkaje minuty,
ũ fantazii haračaj
Napisaŭ rukoj dryžačaj:
„Stalin-Bačka — Ty—Vialiki!
ũ Rasiei novaj-dzikaj,

Miž Uzbekaŭ i Tatarau,
Staŭsia hroznym Praletaram.
Ty, staroje ũ puch padraušy,
Ty, paradak ũvieš złamaušy,
Skasavaušy praŭdu j nieba,
Stvaryŭ raj, choć i biaz chleba...“
Paet zaŭtra ũ Ge-Pe-U
Spuściŭ bujnu hałavu:
Jak na spoviedzi pryznaŭsia,
Što „buržujam... sam... pra-
[daŭsia...“
Paet — „zradnik ũ kamuniźmie,
Zamiašany u trackiźmie“ —
Byŭ całkom žlikvidavany;
Łaskut ody byŭ parvany...

Japon precca u Kitai —
Zabraŭ Nankin — dalej, dalej!
A kruhom, jak šumna mora,
ũvieš Kitaj kipić, havora.
Japon nosam štoš kivaje
I ab zhodu ũžo pytaje.
Čan-Kaj-šek na tyja žarty —
„Pakažy mnie, kaža, karty!“
A Japon jamu śmiajecca:
„Treba prašci, jak pradziecca!
Kitaj trupami zasieju,
A tahdy pajdu ũ Rasieju...“

A u Francyi, — kłapoty:
Adny laziac biez raboty,
A druhija, choć i majuć,
Sabie lindy abivajuć.
Blum naleva pastku stave —
Myšej lović na vystavie.
Lavon Vietrahon

Z polityki

Z Polšcy.

Z Sojmu i Senatu. Pašla kadnaha pieraryvu pasiedzańni Sojmu i Senatu pačalisia; sojmavyja komisii razhladajuć dziaŕžaŭny budžet i űradavyja prajekty zakonaŭ. U vajskej komisii paŭ stała nieparazumieńnie niekalkich siabroŭ z staršynioj hien. Źelihoŭskim z pryčyny jaho krytyki premjera hien. Slavoj-Skłačkoŭskaha.

Ekspoze min. zahraničnych spraŭ pałk. Beka, vykazana je ű sojmavaj komisii zahraničnych spraŭ, vyjaŭlaje, što nadzvyčajnych palityčnych spraŭ u polskaj zahraničnaj palitycy ű min. hodzie nia było i, što na darozie parazumieńnia dzieła lepšaha supracoŭnictva z nadbałtyckimi dziaŕžavami staić na pieraškodzie Litva, z jakoj Polšč nia maje nijakaha parazumieńnia.

Źmiena pavadyrstva OZOnu. Nadoviačy dasiulešni pavadyr novaj polskaj, padtrymlivajućaj űrad, partyi „Obóz Zjednoczenia Narodowego“ (OZN) pałk. A. Koc padaŭsia ű adstaŭku. Za pavadyra hetaj partyi staŭ hienerał St. Skvarčyŭski.

Z šyrokaŭ svietu.

Antysemiticki űrad u Rumynii. Pašla apošnich vybaraŭ, jakija adbylisia min. vosieniaj, u Rumynii dajšli da űlady nacyjanalisty. Nacyjanalistyčny űrad uvažaje najhałaŭniejšym svaim zadańniem baraćbu z Źydami; pastanaviŭ užo vysialić z Rumynii űsich Źydoŭ, što tam pasialilisia pašla 1919 h.

Pasiedzańnie Savieckaha parlamentu. Pieršaje pasiedzańnie Savieckaha parlamentu adbylosia 12 h. m. Cikava adznačyć, što ű jom susim niama razychodžańniaŭ pahladaŭ — usie paŭstly adnadumcy, usio prymajuć adnahaloŭsia i űsie z zachopleńniem chvalać Stalina. Slovam, parlament — karykatura.

Z frontaŭ vajny. Ciapierašniaja vajna na Dalokim űschodzie „nie aficyjalnaja“, bo jašče nie abjaŭlena ani Japonijaj Kitaju, ani Kitajem. Ab hetym niadaŭna naradžalasja japonskaja carskaja ra-

da i byccam ciapier vajna maje być abjaŭlenaj. U sapraŭdnosci japoncy űsio dalej zajmajuć kitajskija pravincyi i imknucca da zavajavańnia „Azii dla azijataŭ“, kab samoj kiravać hetaj vializarnaj čašcinaj svietu.

U Hišpanii časami paŭstancom — fašystam nie űdajecca: Respublikanskaja armija akrepla i pieramožna adbivajecca ad paŭstancaŭ.

Irlandzkaja dziaŕžava. Z boku Bielarusiaŭ zdaŭna isnuje zrazumiełaja sympatyja da Irlandzka-ha narodu, jaki celyja stahodždzi zmahaŭsia za svajo prava, za svajo isnavańnie.

Hieohrafičnaje pałažeńnie Irlandyi stvaraje takuju palityku ű silnaj Anhlii, što apošniaja dzieła svaich asabistych intaresaŭ nie choča vypuścić Irlandcaŭ z pad svajej apieki. Hetaja-ž „apieka“ Irlandcam była zahrozaj žyćcia. Voš heta i buduć haloŭnyja pryčyny baraćby Anhlii z irlandzkim narodnym vyzvolnym rucham, a Irlandcaŭ z anhielskaj „apiekaŭ“.

Dyk pastupova, choć pamałtu, Irlandyja zmahałasia za svajo prava i stałasia niezaležnaj dziaŕžavaj. U minulym — 1937 hodzie Irlandyja űviała ű siabie novuju Kanstytucyju, jakoj akančalna abviaščajecca niezaležnaj ad Anhlii dziaŕžavaj; dasiul Irlandyja była padparadkavana, jak kraina Dominijaŭ, Anhlii.

Irlandyja pryniała lad republikanski. Na čale Republiki staić prezident, jaki z űradam kiruje dziaŕžavaj na padstavie dziaŕžaŭnaj kanstytucyji.

Čto vystaŭ nam brošy, a „Chryščijanskaj Dumki“ nie atrymlivaje, ci atrymlivaje nieakuratna, toj zamiest tracicca na listy ű redakcyju, niachaj zloža na svajej pošcie tak zvanuju „reklamacyju“, jakaja ničoha nie kaštuje i vybladaje hetak:

Na adnym baku kavalačka papiery pišycca űviersie „Reklamacja gazetowa“ i nižej adras našaj redakcyi, a na druhim baku tolki hetak:

Nie atrymaŭ № . . . (tut padačatory numar) „Chr. Dumki“ i dać svoj adras. Bolš ničoha pišać niemožna.

Wilenskaja chronika.

Revizija ű T-vie „Rytas“. Jak pisala litoŭskaja presa, 12.1 pradstaŭniki Vilenskaha Starastva revidavali centralny űrad litoŭskaha prašvietnaha T-va „Rytas“. Vyniki revizii dahetul niaviedamyja.

Vidunas, litoŭski dziajač i pišmieŭnik, jaki stala prabyvaje ű Kłajpedzie, jak pisali polskija hazety, maje adviedać Vilniu i Varšavu.

Pik'ety. Polskija nacyjanalisty staviać straž (pikiety) pry žydoŭskich sklapoch i nie dapuskajuć chryščijan u žydoŭ kuplać. Źydy prosiac u űladaŭ abarony.

„Musu Kelias“ — litoŭskaja adnadioŭka — byla skanfiskavana. Pa kanfiskacie pad tym-ža nazovam vyjšia adnadioŭka druhim vydańniem.

Hram. K. Stašys apraŭdany. U svaim čašie hram. K. Stašysa byŭ zasudziŭšy Sud u Gdyni za znajdzieny ű jaho medal. űrešcie sprava heta apynułasia ű Apelacyjnym Sudzie ű Paznani, dzie hram. K. Stašysa apraŭdali.

Paštovaja skrynka.

S. M. Dumali papraivć, ale ničoha nia vyjšia.

J. Š. Dziakujem, karystajem, pišyćie čašciej.

B. L. Ad pačatkaŭ treba začynać i ničym nia treba pałochacca.

M. L. što mahli, — zrabili; pastarajciesia i Vy tak-ža!

Ŭ. B. Usio zrabili, jak Vy pisali. Pracujcie vytryvata i razvažnal

I. P. Jasna, što treba barocca. Składajcie reklamacyju, a kali i heta nie pamahaje ničoha, dyk pišyćie da nas.

Z. V. Atrymalı, nie skarystajem, bo nia viedajem, čaho Vy choćacie.

V. B. Vyšlem usio, jak prasili; kalendary treba bylo vypisvać raniej!

M. B. Vierš da druku nie padchozdić.

Ŭ. C. žviarnieciesia da advakata, my Vam paradzić nia možam ničoha.

A. B. Vy tak niavyrazna napisali adras, što nia viedajem, ci budzie z ich jaki tolk.

Na „Chr. D.“ prystali:

I. A. — 1.20, B. Br. — 2.50, J. Dr. — 0.60, J. Z. 1.20, a. J. B. — 10.00, A. P. — 0.60, J. M. — 3.00, J. J. — 0.60, Ŭ. Ŭrb. — 1.50, H. Ź. — 3.00, J. K. — 1.20, A. Ł. — 1.20, B. K. — 12.00, Z. C. — 7.00, A. K. — 5.00, Ks. N. N. — 50.00.

(d. b.)

Ź a r t y

F a l š.

— Vy majecie valasy, a ű pašpartie vyrazna „lysy“. Znača, pašpart falšyvy. Nie, heta valasy falšyvyja.

— Ach, jak ja chacieŭ-by, kab vajnu vyjhrali kitajcy!

— Čto-b hetaha nie chacieŭ?

— A japoncy.

„Chr. Dumka“ vychodzić: 10, 20 i 30 kožnaha miesiaca. Padpiska na hod — 3 zł., na paŭhodu — 1 zł. 50 hr., na try miesiacy — 75 hr. Cana asobnaha numeru — 10 hrašoŭ. Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Adkazny redaktar V. JERMAŁKOVIČ

Vydaviec KS. AD. STANKIEVIČ

Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, Zavalnaja vul. № 1.